

instytut lotnictwa
warszawa, rok założenia 1926

minib 22

marketing instytucji
naukowych i badawczych

nr 4(22)/2016

research
for future

eISSN 2353-8414

pISSN 2353-8503

grudzień 2016

WSPÓŁPRACA UCZELNI WYŻSZEJ Z PRAKTYKĄ GOSPODARCZĄ

WSPÓŁPRACA UCZELNI WYŻSZEJ Z PRAKTYKĄ GOSPODARCZĄ

COOPERATION OF A UNIVERSITY WITH BUSINESS PRACTICE

prof. dr hab. Bogdan Sojkin
dr Sylwia Michalak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska
Wydział Towaroznawstwa, Katedra Marketingu Produktu
bogdan.sojkin@ue.poznan.pl
sylwia.michalak@ue.poznan.pl
DOI: 10.14611/minib.22.12.2016.05

Streszczenie

W artykule przedstawiono formy współpracy i korzyści społeczne wynikające ze współpracy uczelni wyższej z praktyką gospodarczą. Zaprezentowano podstawowe rodzaje i kierunki wzajemnych relacji wynikające ze wspólnych obszarów zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz warunków funkcjonowania każdej ze stron. Omówiono rozwiązania, które realizowane są przez szkoły wyższe z udziałem praktyki; w przypadku praktyki gospodarczej potencjalne obszary współpracy ze szkołami oraz wspólne przedsięwzięcia w obszarze B+R.

Słowa kluczowe: praktyka gospodarcza; współpraca szkół wyższych z praktyką, korzyści społeczne wynikające z udziału praktyki w edukacji, komercjalizacja wyników badań, konsulting gospodarczy, nauka, edukacja, programy stażowe

Summary

The article presents forms of cooperation and social benefits resulting from cooperation between universities and business practice. Basic kinds and directions of mutual relations arising from common areas of interest, possibilities, needs and conditions for the functioning of each side, have been presented. Solutions carried out by universities with the participation of business practice have been discussed. In case of business practice, potential areas of cooperation with schools and joint ventures in the area of R&D have been discussed.

Keywords: business practice; cooperation of universities with practice, social benefits resulting from participation of practice in education, commercialization of research results, business consulting, science, education, student apprenticeship programmes

Wprowadzenie

W artykule przedstawiono formy współpracy i korzyści społeczne wynikające ze współpracy uczelni wyższej z praktyką gospodarczą. Zaprezentowano podstawowe rodzaje i kierunki wzajemnych relacji wynikające ze wspólnych obszarów zainteresowań, możliwości i potrzeb oraz warunków funkcjonowania każdej ze stron. W przypadku uczelni wyższych będą to: komercjalizacja wyników badań, konsulting gospodarczy, nauka, edukacja, programy stażowe i praktyk studenckich; oferty pracy dla absolwentów oraz współpraca ze zrzeszeniami zawodów (np. ekonomicznych) celem utrzymania atrakcyjności oferty kształcenia. Długofalowym celem tych działań będzie budowanie konkurencyjności absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy.

Natomiast w przypadku praktyki gospodarczej potencjalne obszary współpracy obejmować będą: wykłady praktyków biznesu prowadzone przez praktyków na uczelni wyższej na studiach I, II i III stopnia oraz na studiach podyplomowych i MBA; wykłady studyjne i zajęcia praktyczne prowadzone przez praktyków biznesu dla studentów uczelni wyższej w przedsiębiorstwie; wspólne promotorstwo prac licencjackich/inżynierskich i magisterskich pracowników uczelni wyższych i przedstawicieli praktyki gospodarczej; staże studenckie organizowane przez praktykę gospodarczą (organizacja, koszty rekrutacji, wynagrodzeń oraz realizacji programu stażowego/ programu praktyk studenckich ponosi przedsiębiorstwo); programy stażowe dla pracowników naukowo-dydaktycznych; stypendia dla studentów i pracowników uczelni wyższej; sponsoring bądź patronat wydarzeń organizowanych przez uczelnie (konferencje), czy finansowanie infrastruktury dydaktycznej i B+R.

Trzecim możliwym rozwiązaniem są wspólne projekty obu stron w obszarze B+R realizowane na potrzeby praktyki gospodarczej w ramach grantów (strony są partnerami projektu); wspólne prace nad komercjalizacją wyników badań prowadzonych przez uczelnie wyższe we współpracy z praktyką; konsorcja uczelni wyższej i praktyki gospodarczej, wspólna organizacja i współfinansowanie konferencji naukowych z udziałem przedstawicieli nauki i praktyki gospodarczej; członkostwo przedsiębiorstw w Klubach Partnera uczelni wyższych; członkostwo przedsiębiorstw w uczelnianych i wydziałowych Radach Biznesu (udział w kształtowaniu i opiniowa-

niu procesu kształcenia i doskonaleniu oferty dydaktycznej uczelni wyższej zorientowanej na potrzeby praktyki gospodarczej); wspólne promotorstwo prac licencjackich, inżynierskich i magisterskich; wspólne programy kształcenia (np.: kierunki zamawiane); programy staży i praktyk studenckich organizowanych wspólnie przez uczelnie wyższe i praktykę gospodarczą czy oferty pracy dla absolwentów uczelni wyższych.

Z wymienionej bogatej palety potencjalnych rozwiązań współpracy omówione zostaną te, z których wynikają szczególnie korzyści rynkowe w wymiarze społecznym i można je uznać za przyszłościowe. Prowadzone rozważania mają odniesienia praktyczne wynikające z doświadczenia Autorów uzyskanego na bazie realizowanych grantów stażowych, wieloletniej współpracy z praktyką w tworzeniu specjalności i programów studiów oraz uczestnictwa w projektach badawczych na rzecz praktyki gospodarczej oraz przygotowania i wdrażania komercjalizacji wielu kategorii produktów.

Uczelnia wyższa jako podmiot na rynku edukacyjnym, badawczym i pracy

Zgodnie ze strategią na lata 2009–2020 przygotowaną przez E&Y dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, gdzie sformułowane zostały podstawowe zadania związane z edukacją na poziomie wyższym pojawiają się również te, które dotyczą nauki. Wśród ustalonych grup zadań dla nauki są:

- tworzenie nowej wiedzy przez prowadzenie badań naukowych, zarówno motywowanych ciekawością poznawczą, jak i myślą o dobru wspólnym;
- przyswajanie wyników badań prowadzonych w świecie i przekazywanie ich do użytku społecznego;
- popularyzowanie nauki i upowszechnianie świadomości jej znaczenia dla społeczeństwa wiedzy;
- rozwijanie kontaktów z otoczeniem społecznym i gospodarczym w celu tworzenia i komercjalizacji innowacji¹.

Oczywiście nie są to wszystkie zadania; albowiem pojawiają się kwestie związane ze wspomaganiami wiedzą ekspercką władzy i administracji pu-

blicznej czy wspierania rozwoju regionów i modernizacji kraju. Zatem można powiedzieć, że konieczność zmiany roli uczelni wyższych jako podmiotów oddziałujących na procesy rynkowe i wytwórcze jest coraz bardziej widoczna w globalizującej, profesjonalizującej i internacjonalizującej się gospodarce.

Rysunek 1. Kluczowe obszary współpracy uczelni wyższej z praktyką gospodarczą

ROZWÓJ RYNKU (B+R):	<p>ROZWÓJ RYNKU wspólne prace B+R i komercjalizacja wyników badań; tworzenie wspólnych zespołów naukowo-badawczych</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw, produktów i rozwiązań rynkowych</p>
ZASOBY LUDZKIE (E+P):	<p>ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH E+P działania długoterminowe i kompleksowe: wsparcie edukacji poprzez udział w niej praktyków biznesu; wspólne tworzenie oferty edukacyjnej; wspólna realizacja projektów stażowych,</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Konkurencyjność absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy Konkurencyjność pracodawcy przez pozyskiwanie i zatrudnianie najlepszych absolwentów</p>
EDUKACJA	<p>WSPARCIE PROCESU EDUKACJI działania bieżące polegające na jej wzbogacaniu o: wspólne promotorstwo prac dyplomowych; wizyty studyjne, wykłady praktyków, studia przypadków, praktyki zawodowe</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>Weryfikacja wiedzy i umiejętności zdobytych w trakcie studiów Przydatność wyników prac dla rozwoju przedsiębiorstw, produktów i rozwiązań rynkowych</p>

Źródło: opracowanie własne.

Z jednej strony rolą uczelni wyższych, szczególnie eksponowaną wspólnie, jest wspieranie rozwoju gospodarczego poprzez prowadzenie badań naukowych, których wyniki znajdują zastosowanie w tworzeniu nowych innowacyjnych produktów, procesów i rozwiązań rynkowych. Z drugiej — kształcenie i przygotowanie kadr dla gospodarki (różne poziomy studiów), w taki sposób, aby ich wiedza, umiejętności i kompetencje były w możliwie najwyższym stopniu dopasowane do potrzeb pracodawców, wyzwań rynko-

wych oraz budowały ich konkurencyjność na rynku pracy. Działania te wpływają bezpośrednio na konkurencyjność uczestników rynków branżowych zatrudniających absolwentów uczelni wyższych. W przyszłości mogą one również być niezwykle cenne w realizowaniu wspólnych projektów badawczych i komercjalizowaniu ich wyników przez zespoły stworzone na bazie jednostek naukowych i różnych podmiotów rynkowych. Na rysunku 1 odzwierciedlono kluczowe obszary współpracy uczelni wyższej z praktyką gospodarczą.

Konkurencyjność absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy staje się co raz częściej determinantą wyboru przez kandydatów kierunków studiów na konkretnej uczelni wyższej oraz fundamentem dalszej ich drogi zawodowej. O atrakcyjności uczelni decyduje nie tylko interesujący program kształcenia, kadra dydaktyczna i zasoby materialne, lecz głównie oferta edukacyjna wsparta konkretami praktycznymi (kompetencje, doświadczenie praktyczne, uczestnictwo w projektach); która przygotuje kandydata do pracy w atrakcyjnych rozwojowo, ekonomicznie i mentalnie sektorach gospodarki bezpośrednio po ukończeniu studiów. Albowiem kluczowym czynnikiem konkurencyjności absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy staje się nie tylko wiedza, ale głównie praktyczne umiejętności odpowiadające zmieniającym się dynamicznie potrzebom rynku pracy (w zasadzie rynkom branżowym). Pracodawcy co raz częściej poszukują kandydatów, którzy z łatwością odnajdują się w środowisku pracy dzięki doświadczeniu i kompetencjom zdobytym podczas licznych staży, praktyk i uczestniczeniu w realizacji zadań projektowych. Kandydaci, którzy nie wykazują w swoich CV aktywności zawodowej, czy odbytych staży studenckich są z reguły mniej atrakcyjni dla potencjalnych pracodawców rekrutujących nowych pracowników. Potwierdzają to wyniki badań przeprowadzonych przez PARP i innych wśród pracodawców i studentów mówiące o konieczności dostosowania umiejętności absolwentów do potrzeb pracodawców jak i wyraźnie lepszego przygotowania absolwentów².

Do najważniejszych działań, które najczęściej podejmują uczelnie wyższe budując atrakcyjną ofertę edukacyjną, która przyczynia się do konkurencyjności jej absolwentów na rynku pracy, jest stała współpraca z przedsiębiorstwami. Polega ona głównie na zapraszaniu przez uczelnie przedstawicieli praktyki gospodarczej do rad programowych, badaniu potrzeb rynku pracy wybranych obszarach związanych z przedmiotem kształcenia, organizowaniu

wykładów otwartych prowadzonych przez praktyków biznesu, organizowaniu wizyt studyjnych w przedsiębiorstwach dla studentów, którzy mogą dzięki nim poznać w praktyce specyfikę funkcjonowania różnych przedsiębiorstw oraz wymagania przyszłych pracodawców. Ważnym elementem budowania atrakcyjnej oferty edukacyjnej jest również, a w wielu przypadkach najważniejszym, organizacja we współpracy z praktyką gospodarczą staży studenckich i praktyk w przedsiębiorstwach wpisanych do programów edukacyjnych. Ale prawdą jest również to, że wiele uczelni unika czy wręcz rezygnuje z możliwości skorzystania z ofert stażowych czy praktyk jako formy uczestnictwa w zdobywaniu doświadczenia i umiejętności praktycznych ze względu na konieczność znacznego zaangażowania w proces organizacji praktyk (zbyt duża formalizacja procedur) oraz trudności w znalezieniu miejsc w podmiotach gospodarczych dla potencjalnych kandydatów, co może wynikać z braku chęci systematycznego budowania relacji (oczywiście wszyscy deklarują „dobrą chęć”) i podejmowania bliższych kontaktów z praktyką gospodarczą³. Zarówno w uczelniach wyższych publicznych, jak i niepublicznych opisane wyżej aktywności nie wynikają z rozwiązań systemowych edukacji w szkolnictwie wyższym. Realizacja tego typu działań podnoszących konkurencyjność studentów i absolwentów na rynku pracy odbywa się z inicjatywy uczelni bądź pracodawców poszukujących atrakcyjnych kandydatów na różne stanowiska. A przecież badania firmy Deloitte mówią jednoznacznie, że system edukacji na poziomie wyższym wymaga dużych zmian przystosowujących go do wymagań gospodarki i potrzeb współczesnego społeczeństwa, których symptomem powinny być wspomniane wyżej działania. Konieczne jest odejście od pasywnego przekazywania wiedzy w stronę interaktywnego trenowania umiejętności⁴. W Polsce najbardziej powszechnym sposobem na sfinansowanie tego typu inicjatyw są środki finansowe przedsiębiorstw organizujących praktyki i staże bądź udział uczelni wyższych w konkursach finansowanych ze środków Unii Europejskiej organizowanych przez instytucje pośredniczące na przykład Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, czy finansowanych z innych środków budżetu państwa (środki programach regionalnych). Jednym z ograniczeń dla realizacji projektów stażowych i praktyk w ramach środków UE, bądź budżetu państwa przez uczelnie wyższe jest limit środków, jaki może zostać przyznany łącznie wszystkim beneficjentom danego konkursu. Ponadto nie bez znaczenie są wymogi formalne oraz merytoryczne stawiane uczelniom wyższym przystępującym do konkursu o finansowanie projektu oraz re-

alizującym wygrany projekt konkursowy. Sprawia to, że znaczenia nabiera umiejętne prowadzenie projektu i zdolność beneficjenta (uczelni wyższej) do osiągnięcia wszystkich celów postawionych w projekcie. W tym celów uczelni, pracodawców, a przede wszystkim celów edukacyjnych i kompetencyjnych przez studentów, którym dedykowany jest projekt stażowy. Pamiętać jednocześnie należy, że prowadzone w ostatnich latach badania pracodawców pokazują, że bardzo wyraźnie zauważalna jest luka kompetencyjna pomiędzy oczekiwaniami pracodawców wobec kandydatów na różne stanowiska a kompetencjami, wiedzą i umiejętnościami absolwentów uczelni wyższych. Kwestia ta jest niezwykle istotna dla każdej ze stron, albowiem w przypadku szkoły wyższej może ona jedynie budować swoją konkurencyjność starając się zmniejszyć czy wręcz zlikwidować lukę kompetencyjną. Natomiast dla praktyki (pracodawców) stwarza dodatkowe kłopoty w postaci konieczności dodatkowych nakładów na likwidację braków w wykształceniu i posiadanych umiejętnościach. Wspomniani pracodawcy wskazują również na kolejne bariery pojawiające się we współpracy z uczelniami w postaci:

- nadmiernej biurokracji związanej ze skomplikowanymi i długotrwałymi procedurami oraz dużą ilością dokumentacji towarzyszącej nawiązaniu i realizacji współpracy;
- braku satysfakcjonujących rozwiązań prawnych, które wspierałyby lub ułatwiały podejmowanie wspólnych działań;
- często bardzo różnych oczekiwań firm i uczelni dotyczących form współpracy (elastyczność i mniejsza formalizacja rozwiązań);
- braku wewnętrznych źródeł finansowania;
- niedostosowania programów edukacyjnych do potrzeb pracodawców (różne oczekiwania);
- niechęci do podejmowania współpracy lub angażowania się w nią po stronie uczelni (często brak dobrej woli)⁵.

Zatem wskazana jest konieczna bardzo wyraźna zmiana, a raczej gruntowna odmiana w podejściu do procesu edukacyjnego na poziomie wyższym w aspekcie dopasowania profilu wykształcenia do oczekiwań praktyki gospodarczej. Wymaga to nie tylko współpracy obu stron, ale w naszej rzeczywistości rynkowej rozwiązań o charakterze systemowym determinujących wprowadzanie rozwiązań nie tylko zachęcających do podjęcia takich dzia-

łań; ale wymuszających budowanie trwałych wielowymiarowych związków z praktyką gospodarczą. Te wielowymiarowe związki zostały zarysowane w tabeli 1 i odzwierciedlają one potencjalne kierunki form współpracy oraz wynikające z nich korzyści zarówno dla samych uczestników, jak i liczne korzyści społeczne. Świadomość występowania tych korzyści jest tym bardziej istotna, że powinna być zachętą (wzorem pozytywnych praktyk i rezultatów innych projektów) do ubiegania się ośrodki na realizację programów, które uwzględniają obecne i przyszłe potrzeby praktyki gospodarczej, uczelni wyższych bądź konkurencyjności absolwentów na rynku pracy. Umiejętne zarządzanie korzyściami wynikającymi ze współpracy uczelni i praktyki oraz świadome planowanie działań ukierunkowanych na ich osiągnięcie jest bowiem warunkiem koniecznym budowania efektywnych strategii rozwoju współpracy między tymi podmiotami oraz budowania konkurencyjności krajów na globalnym rynku.

Tabela 1. Współpraca uczelni wyższych z praktyką gospodarczą (uczelnia dla praktyki)

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
B+R	Prace B+R prowadzone przez uczelnie wyższe finansowane ze środków publicznych (uczelnia jest liderem projektu)	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjność gospodarki krajowej na rynku globalnym • Powstanie nowych technologii • Postęp gospodarczy • Poprawa jakości życia ludności • Postęp technologiczny • Innowacyjność gospodarki • Wsparcie finansowe realizowanych projektów • Zdobycie nowej wiedzy
B+R	Prace B+R prowadzone przez uczelnie wyższe na indywidualne zlecenie podmiotów gospodarczych	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstwa • Powstanie innowacyjnych technologii • Wprowadzenie na rynek innowacyjnych produktów • Pozyskanie nowej wiedzy • Prestiż i promocja uczelni jako ośrodka naukowo-badawczego • Pozyskanie środków finansowych przez uczelnie • Źródło przyszłych zysków przedsiębiorstw
Komercjalizacja wyników badań	Wsparcie przedsiębiorstw w komercjalizacji wyników badań nad produktami, usługami i innowacyjnymi rozwiązaniami technologicznymi oraz	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie zaufania konsumentów nowych technologii powstałych we współpracy z nauką • Bezpieczeństwo produktów i usług • Minimalizacja kosztów i ryzyka związanego z wprowadzaniem na rynek innowacyjnych produktów

Cd. tabeli 1

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
	w komercjalizacji produktów, usług i innowacyjnych rozwiązań technologicznych na rynkach krajowym i międzynarodowych	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczne docieranie do grup docelowych nabywców produktów towarów i usług • Budowanie wiarygodności oferty rynkowej przedsiębiorstwa • Pozyskanie nowej wiedzy • Prestiż i promocja uczelni jako ośrodka naukowo-badawczego • Pozyskanie środków finansowych przez uczelnie • Źródło przyszłych zysków przedsiębiorstw
Konsulting	Doradztwo gospodarcze, ekspertyzy	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie potencjału gospodarczego i konkurencyjnego przedsiębiorstw • Korzyści finansowe uczelni i przedsiębiorstw
Nauka	Badania i prace naukowe o charakterze aplikacyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • Komercyjne wykorzystanie wyników badań naukowych publikowanych w praktyce gospodarczej w ramach upowszechniania wiedzy i osiągnięć nauki
Edukacja	Studia podyplomowe, studia MBA, studia MPA, szkolenia otwarte i zamknięte prowadzone na zlecenie przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie wiedzy, umiejętności i kompetencji pracowników przedsiębiorstw • Kontakty biznesowe uczestników studiów aktywnych w życiu gospodarczym • Wymiana wiedzy i doświadczeń pracowników różnych branż
Programy staży Oferty pracy	Organizowanie i koordynowanie programów staży i praktyk studenckich finansowanych ze środków UE wsparcie przez Biura Karier Uczelni procesów rekrutacyjnych w przedsiębiorstwach: — publikacja ogłoszeń pracodawców w uczelni oraz na stronach www uczelni — organizacja targów pracy i spotkań pracodawców i studentów	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez dostęp do atrakcyjnych pracowników • Niższe koszty pracy (wynagrodzenie finansowane ze środków publicznych) • Podniesienie konkurencyjności absolwentów/uczestników projektów stażowych na rynku pracy • Lepsze przygotowanie studentów w ramach stażu do realizacji obowiązków wynikających z przyszłego zatrudnienia • Wsparcie przedsiębiorstw w pozyskiwaniu atrakcyjnych pracowników • Wsparcie studentów w pozyskaniu atrakcyjnych pracodawców w kraju i zagranicą • Kształtowanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy (praktyczny wymiar nauki) • Tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy • Podniesienie wiedzy studentów na tematy rynku pracy

Źródło: opracowanie własne.

Praktyka gospodarcza jako interesariusz procesu edukacyjnego szkoły wyższej

Jak wyżej wspomniano wzbogacanie procesu kształcenia o praktyczną wiedzę i umiejętności to niezwykle istotny „swoisty” imperatyw edukacyjny wynikający z oczekiwań nie tylko rynku pracy, ale głównie globalizującej i internacjonalizującej się gospodarki oraz wyzwań kreowanych przez rozwój technologii informacyjnej (np. Internet rzeczy). Trzeba jednak bardzo wyraźnie podkreślić, że obecnie praktyka gospodarcza coraz częściej formułuje oczekiwania i deklaruje swoją „otwartość” na pośrednie i bezpośrednie uczestnictwo w procesie edukacyjnym szkół wyższych. Mimo, że jednocześnie bardzo wyraźnie eksponuje pojawiające się bariery we współpracy ze szkołami wyższymi (wymienione wyżej) to trzeba podkreślić jej zdecydowaną wolę współpracy. Rozpatrując ten aspekt od strony palety możliwości, które pojawiają się w procesie edukacji na poziomie wyższym, to podzielić je można na dwie grupy działań/współpracy. Pierwsza to aktywne wsparcie procesu dydaktycznego realizowanego przez szkoły wyższe polegające głównie na aktywnym uczestnictwie w dydaktyce na wszystkich poziomach studiów czyli inżynierskich/licencjackich; magisterskich i doktoranckich oraz podyplomowych i MBA. Formy uczestnictwa mogą być zróżnicowane i dostosowane do potrzeb zgłaszanych przez podstawowe jednostki organizacyjne szkół wyższych. Oczywiście wymogiem jest dostosowanie jego zakresu do programów studiów oraz krajowych ram kwalifikacji. Do najbardziej typowych form realizowanych w ramach wsparcia procesu dydaktycznego zaliczyć należy:

1. wykłady praktyków biznesu prowadzone przez praktyków na uczelni wyższej na studiach I, II i III stopnia oraz na studiach podyplomowych i MBA:
 - wykłady ujęte w programie zajęć dydaktycznych,
 - wykłady otwarte prowadzone przez praktyków na zaproszenie uczelni wyższej (udział studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych);
2. wykłady studyjne i zajęcia praktyczne prowadzone przez praktyków biznesu dla studentów uczelni wyższej w przedsiębiorstwie;
3. Wspólne promotorstwo prac licencjackich/inżynierskich i magisterskich pracowników uczelni wyższych i przedstawicieli praktyki gospodarczej,
 - udostępnianie przez przedsiębiorstwa danych do prac licencjackich/inżynierskich, magisterskich czy doktorskich,

- prowadzenie badań przez studentów w przedsiębiorstwach na potrzeby przygotowania prac licencjackich/inżynierskich i magisterskich, a także doktorskich,
- prowadzenie badań przez studentów na potrzeby przygotowania prac licencjackich/inżynierskich i magisterskich we współpracy z przedsiębiorstwem, bądź na zlecenie przedsiębiorstwa.

Każda z tych form nabiera skonkretyzowanego indywidualnego rozwiązania stosownie do rodzaju szkoły wyższej, kierunku i poziomu studiów oraz zakresu i zasad współpracy z partnerami reprezentującymi praktykę gospodarczą. Natomiast druga grupa działań/współpracy to

kształtowanie umiejętności praktycznych i poszerzanie kompetencji studentów i pracowników szkoły wyższej przez praktykę gospodarczą. Przy czym traktować to należy głównie w kontekście budowania świadomości i przekonania o komplementarności i synergii kształcenia teoretycznego (akademickiego) i praktycznego każdej ze stron uczestniczących w tym procesie. Do tej grupy działań zaliczyć można następujące formy współpracy:

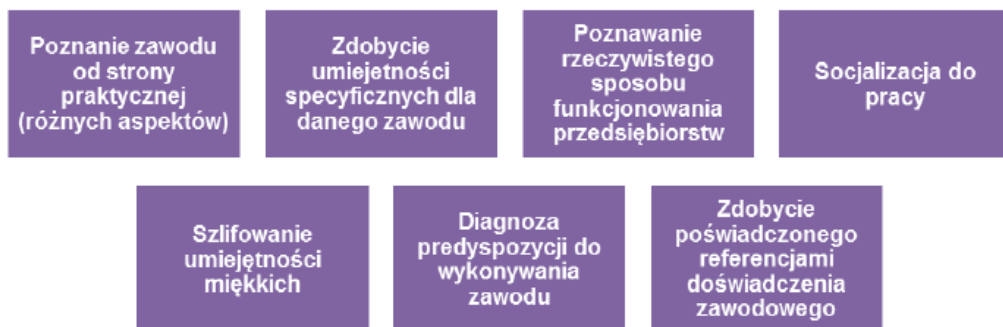
1. staże/praktyki studenckie organizowane przez praktykę gospodarczą (organizacja, koszty rekrutacji, wynagrodzeń oraz realizacji programu stażowego/programu praktyk studenckich ponosi przedsiębiorstwo),
2. programy stażowe dla pracowników naukowo-dydaktycznych organizowane przez praktykę gospodarczą,
3. pomoc stypendialna dla studentów i pracowników uczelni wyższej,
4. sponsoring/patronat wydarzeń organizowanych przez uczelnie wyższe (konferencje, sympozja, wystawy, pokazy),
5. wsparcie finansowe w wyposażaniu w odpowiednią infrastrukturę dydaktyczną i B+R.

Najbardziej rozpowszechnionymi i pożądanymi rozwiązaniami ze względu na dwustronne korzyści oraz w miarę szybki czas realizacji są praktyki i staże studenckie. Pojęcia te są bardzo często używane zamiennie, aczkolwiek praktyki z reguły kojarzone są z obligatoryjnością ich realizacji wynikającą z procesu edukacji; natomiast staże wiążą się wykonywaniem pracy zawodowej służącej nabywaniu umiejętności i zdobywaniu nowych kompetencji. Niemniej ich funkcje są bardzo podobne i mają prowadzić do zdoby-

cia umiejętności i doświadczenia dla wykonywania konkretnych czynności zawodowych (rys. 2). Korzyści z nich wynikające są dostrzegane zarówno z perspektywy szkoły wyższej jak i praktyki gospodarczej. W przypadku szkoły wyższej należą do nich:

- zapewnienie studentom większych możliwości znalezienia pracy po studiach,
- wzbogacenie procesu kształcenia,
- zwiększenie atrakcyjności uczelni dla przyszłych studentów,
- budowanie silnej pozycji uczelni w regionie,
- zwiększony prestiż wśród potencjalnych studentów i partnerów, a w konsekwencji powyższych kwestii,
- przyciągnięcie odpowiedniej liczby studentów, tzn. takiej, która umożliwia zachowanie ciągłości funkcjonowania uczelni⁶.

Rysunek 2. Funkcje staży i praktyk

Źródło: Badanie ewaluacyjne o charakterze on-going identyfikujące dobre praktyki w realizacji praktycznych elementów kształcenia w projektach dofinansowanych w ramach IV Priorytetu PO KL oraz w innych działaniach w obszarze szkolnictwa wyższego NCBiR, 2015, s. 22.

Natomiast korzyści praktyki gospodarczej związane są ze wsparciem organizacji i funkcjonowania podmiotu w rzeczywistości gospodarczej i dotyczą przede wszystkim:

- poszukiwania i kształcenia przyszłych pracowników;
- budowy pozytywnego wizerunku w środowisku akademickim;

- oczekiwania wkładu pracy ze strony stażystów i praktykantów (zastępstwa czasowe pracowników, tworzenie czasowej grupy projektowej);
- treningu menedżerskiego dla współpracujących pracowników ze stażystami i praktykantami;
- zasilenia finansowego osiąganego z tytułu realizacji programów stażowych i praktyk⁷.

W przypadku pozostałych wyróżnionych form współpracy, a więc pomocy stypendialnej, sponsoringu/patronatu wydarzeń organizowanych przez uczelnie wyższe i wsparcia finansowego infrastruktury dydaktycznej i B+R występują one zdecydowanie rzadziej i są z reguły konsekwencją trwałych związków podmiotów z praktyki gospodarczej ze szkołą wyższą. Do takich trwałych związków zaliczyć można tworzone przez szkoły wyższe kluby partnera, kluby patronackie, rady praktyków biznesu czy konwenty praktyki gospodarczej.

Syntetyczne ujęcie form współpracy praktyki gospodarczej ze szkołami wyższymi w różnych wyodrębnionych obszarach przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Współpraca praktyki gospodarczej ze szkołami wyższymi (praktyka dla uczelni)

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
Edukacja	Wykłady praktyków biznesu prowadzone na studiach I, II i III stopnia oraz na studiach podyplomowych i MBA) — wykłady programowe — wykłady otwarte	<ul style="list-style-type: none"> • Dyfuzja wiedzy uczestników oferty edukacyjnych (praktyków i studentów) • Materiały dydaktyczne prezentujące przykłady praktyki gospodarczej, studia przypadków, realne problemy decyzyjne przedsiębiorstw • Konkurencyjność oferty edukacyjnej uczelni
Edukacja	Wykłady studyjne i zajęcia praktyczne prowadzone przez praktyków biznesu dla studentów uczelni wyższej w przedsiębiorstwie	<ul style="list-style-type: none"> • Lepsza znajomość przez studentów rynku pracy i środowiska pracy różnych przedsiębiorstw • Wzrost zatrudnialności studentów w MŚP • Poprawa konkurencyjności MŚP • Poznanie przez studentów realiów zarządzania i realizacji procesów w przedsiębiorstwach globalnych
Edukacja	Wykłady studyjne i zajęcia praktyczne prowadzone przez praktyków w przedsiębiorstwach	<ul style="list-style-type: none"> • Przekazanie najnowszej wiedzy praktycznej (zastosowanie wiedzy w praktyce) • Możliwość poznania przez studentów zaawansowanych technologii w różnych branżach

Cd. tabeli 2

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
		<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie wizerunku przedsiębiorstwa wspierającego procesy edukacyjne uczelni wyższych • Konkurencyjność oferty edukacyjnej uczelni
Edukacja	Wspólne promotorstwo prac licencjackich/inżynierskich i magisterskich pracowników uczelni wyższych i przedstawicieli praktyki gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie studentów w prowadzeniu badań naukowych w przedsiębiorstwie • Aplikacja badań prowadzonych na potrzeby prac dyplomowych w praktyce gospodarczej przedsiębiorstwa • Konkurencyjność absolwentów na rynku pracy — większe szanse na zatrudnienie w przedsiębiorstwie po obronie pracy • Innowacje o wysokim stopniu aplikacyjności poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstw i jakość życia ludności
Praktyki i staże studenckie	Organizacja i finansowanie rekrutacji, wynagrodzeń oraz realizacji programu przez przedsiębiorstwo, promocja programu staży i praktyk wśród studentów	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość rekrutacji i pozyskania z rynku pracy studentów o wysokim potencjale rozwoju • Wzrost konkurencyjności absolwentów na krajowym i globalnym rynku pracy • Poprawa sytuacji ekonomicznej studentów uczestniczących w stażach i praktykach • Niezależność finansowa studentów • Wsparcie wiedzy zdobytej podczas studiów doświadczeniami i umiejętnościami zdobytymi podczas projektów staży i praktyk studenckich • Prestiż i wizerunek uczelni wyższej jako aktywnego uczestnika rynku pracy
Programy stażowe w przedsiębiorstwach dla pracowników naukowo-dydaktycznych	Organizacja i finansowanie rekrutacji, wynagrodzeń oraz realizacji programu przez przedsiębiorstwo	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności oferty edukacyjnej uczelni wyższej (wiedza i umiejętności praktyczne pracownika naukowego stają się częścią oferty edukacyjnej uczelni wyższej) • Wsparcie realizacji projektów praktycznych w przedsiębiorstwach najnowszymi osiągnięciami naukowymi • Powstanie innowacyjnych rozwiązań praktycznych bazujących na wynikach badań naukowych • Nawiązanie szerokokorozumianej współpracy uczelni wyższej i praktyki gospodarczej (np. realizacja przyszłych wspólnych projektów) • Dyfuzja wiedzy

Cd. tabeli 2

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
Programy stypendialne przedsiębiorstw	Stypendia dla studentów i pracowników uczelni wyższej	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość rozwoju zawodowego (naukowego) studentów i pracowników uczelni wyższej • Absorbacja innowacji i wiedzy praktycznej przez studentów i naukowców • Wzrost konkurencyjności nauki • Aplikacyjność nauki w przedsiębiorstwach • Konkurencyjność oferty edukacyjnej • Aplikacyjność wyników badań naukowych w gospodarce • Konkurencyjność absolwentów na rynku pracy • Wsparcie finansowe stypendystów
Sponsoring	Sponsoring/patronat wydarzeń organizowanych przez uczelnie wyższe (konferencje), finansowanie infrastruktury dydaktycznej i B+R uczelni wyższej	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie finansowe realizacji przez uczelnie wydarzeń o charakterze naukowo-gospodarczym • Większa dostępność środowisk gospodarczych i naukowych do wyników badań naukowych • Promocja i wizerunek przedsiębiorstw sponsorujących wydarzenie bądź infrastrukturę dydaktyczną i B+R • Dostępność studentów i naukowców do nowych technologii • Lepsze warunki nauki • Absorbacja innowacji i wyników badań naukowych w działalności gospodarczej przedsiębiorstw
Mecenat	Wyposażanie sal dydaktycznych, laboratoriów w sprzęt IT i urządzenia do badań	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość doskonalenia procesu dydaktycznego • Możliwość poszerzania wiedzy i umiejętności zawodowych • Podnoszenie konkurencyjności i jakości kształcenia

Źródło: opracowanie własne.

Wspólne projekty uczelni wyższej i praktyki gospodarczej

Ostatnim obszarem współpracy uczelni i praktyki gospodarczej zdecydowanie najtrudniejszym do zdefiniowania i wykonania są wspólne projekty przedstawicieli obu podmiotów. W wielu przypadkach do ich podjęcia dochodzi w wyniku wieloletniej współpracy zarówno podmiotów bądź reprezentantów/pracowników szkoły wyższej lub uczelnianych zespołów badaw-

czych, którzy poziomem wiedzy i doświadczeniem (np. uzyskanymi patentami bądź wdrożeniami) przekonują podmioty praktyki gospodarczej o celowości i słuszności podjęcia współpracy o charakterze projektowej. Jednak w krajowej rzeczywistości gospodarczej nie ma to charakteru powszechnego, a wręcz rzadki, specyficzny i ograniczony do wybranych branż gospodarki i uczelni wyższych. W tym względzie wyróżniają się szkoły politechniczne (AGH, Politechnika Wroclawska, Politechnika Lubelska, uniwersytety technologiczne i wybrane PIB)⁸. W ostatnim okresie pojawiają się coraz częściej programy i granty wręcz wymuszające podjęcie szeroko rozumianej współpracy uczelni z praktyką. W ramach operacyjnych programów regionalnych spotkać się można było z bonami, grantami czy projektami o stosunkowo niskim poziomie finansowania (10, 20, 50 czy 100 tys. zł), które narzucały w warunkach ich realizację w formie współpracy praktyki z uczelniami wyższymi (wspólny projekt). Wśród rozwiązań, które można zidentyfikować i wyróżnić w trakcie badań wspólnych projektów można znaleźć:

1. Wspólne projekty B+R realizowane na potrzeby praktyki gospodarczej realizowane w ramach grantów (strony są partnerami projektu)
2. Wspólne prace nad komercjalizacją wyników badań prowadzonych przez uczelnie wyższe we współpracy z praktyką
3. Konsorcja uczelni wyższej i praktyki gospodarczej
4. Wspólna organizacja i współfinansowanie konferencji naukowych z udziałem przedstawicieli nauki i praktyki gospodarczej
5. Członkostwo przedsiębiorstw w Klubach Partnera uczelni wyższych
6. Członkostwo przedsiębiorstw w uczelnianych i wydziałowych Radach Biznesu (udział w kształtowaniu i opiniowaniu procesu kształcenia i doskonaleniu oferty dydaktycznej uczelni wyższej zorientowanej na potrzeby praktyki gospodarczej)
7. Wspólne promotorstwo prac licencjackich, inżynierskich i magisterskich
8. Wspólne programy kształcenia (nie tylko kierunki zamawiane)
9. Programy staży i praktyk studenckich organizowanych wspólnie przez uczelnie wyższe i praktykę gospodarczą
10. Oferty pracy dla absolwentów uczelni wyższych jako wynik realizacji projektu w ramach kierunków zamawianych

Podobnie, jak w przypadku analizowanych wcześniej kierunków współpracy, tj. uczelnia dla praktyki oraz praktyka dla uczelni, tak i w przypadku realizacji wspólnych projektów wymienić można szereg korzyści, których beneficjentami są nie tylko strony w niej uczestniczące, ale również (bądź może przede wszystkim) społeczeństwo oraz krajowe instytucje i gospodarka. Tabela 3 prezentuje korzyści w obszarach B+R, Edukacja, Nauka oraz Rynek Pracy.

Tabela 3. Wspólne projekty uczelni wyższej i praktyki gospodarczej

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
B+R	Wspólne projekty B+R prowadzone przez uczelnie wyższe (granty, partnerstwa, klastry), wspólne prace nad komercjalizacją wyników badań prowadzonych przez uczelnie wyższe we współpracy z praktyką	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne patenty uczelni wyższych i przedsiębiorstw • Komerccjalizacja wyników badań, wprowadzenie na rynek nowych, technologii i produktów • Korzyści finansowe uczelni i przedsiębiorstw • Poprawa jakości życia ludności • Pozyskanie nowej wiedzy (know-how) • Konkurencyjność przedsiębiorstw lokalnych na rynkach globalnych
B+R, Edukacja, Nauka	Członkostwo przedsiębiorstw w Klubach Partnera uczelni wyższych	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie Prestiżu członków Klubów Partnera • Wsparcie finansowe uczelni wyższej • Udział przedsiębiorstw w kształtowaniu oferty edukacyjnej uczelni wyższej • Dostęp przedsiębiorstw członkowskich do studentów o wysokich kwalifikacjach, wysokim potencjale rozwoju, konkurencyjnych na rynku pracy • Inne wynikające z rodzaju aktywności i rodzaju współpracy członka Klubu Partnera z uczelnią wyższą
B+R, Edukacja, Nauka	Członkostwo przedsiębiorstw w uczelnianych i wydziałowych Radach Biznesu	<ul style="list-style-type: none"> • Udział w kształtowaniu i opiniowaniu procesu kształcenia i doskonaleniu oferty dydaktycznej uczelni wyższej
B+R, Edukacja, Nauka	Współpraca pracodawców z uczelniami wyższymi w ramach studenckich kół naukowych, wspólna organizacja konkursów dla studentów, członkostwo przedstawicieli	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie edukacji, umiejętności praktycznych i konkurencyjności studentów i absolwentów na rynku pracy • Wsparcie studentów w rozwoju zainteresowań naukowych i badawczych • Zdobywanie przez studentów doświadczeń w prowadzeniu projektów, na które zapotrzebowanie zgłasza praktyka gospodarcza

Cd. tabeli 3

Obszar	Forma współpracy	Korzyści dla uczelni, praktyki gospodarczej, korzyści społeczne
	przedsiębiorstw w kapitułach konkursów organizowanych we współpracy z uczelniami wyższymi	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikacyjny charakter wyników badań naukowych i realizowanych projektów
B+R, Edukacja, Nauka	Wspólne promotorstwo prac licencjackich, inżynierskich i magisterskich	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikacyjny charakter prac dyplomowych • Wzrost szans studenta na zatrudnienie w przedsiębiorstwie, pod kierunkiem którego powstała praca • Dostęp pracodawcy do konkurencyjnych zasobów ludzkich na rynku pracy
Edukacja	Wspólne programy kształcenia (kierunki zamawiane)	<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp pracodawców do studentów o specjalistycznej wiedzy o kluczowym znaczeniu dla gospodarki • Lepsze dopasowanie kompetencji i umiejętności studentów do potrzeb rynku pracy
Staże i Praktyki	Programy staży i praktyk studenckich organizowanych wspólnie przez uczelnie wyższe i praktykę gospodarczą	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie oferty edukacyjnej praktycznymi elementami kształcenia • Lepsze dopasowanie kompetencji i umiejętności studentów do potrzeb rynku pracy • Dostęp pracodawców do zasobów ludzkich o wysokiej wiedzy i umiejętnościach praktycznych • Większa konkurencyjność absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy
Zatrudnienie	Oferty pracy dla absolwentów uczelni wyższych objętych programem mentorskim przez przedsiębiorstwa (przyszłych pracodawców)	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie „gotowego” pracownika o potwierdzonych predyspozycjach

Źródło: opracowanie własne.

Przechodząc do podsumowania przeprowadzonych rozważań należy podkreślić, że wymienione trzy obszary powinny być silnie wspierane, konsekwentnie realizowane oraz systematycznie rozwijane. Ze względu na wy-

stępowanie omówionych w artykule szeroko rozumianych korzyści społecznych współpracy uczelni wyższych z praktyką gospodarczą, jak również towarzyszącym tej współpracy licznym barier, takich jak na przykład konieczność ubiegania się o środki na ich realizację współpracy w trybie konkursów, czy też temporalny, bądź nieciągły charakter realizowanych projektów, Autorzy artykułu wskazują na potrzebę stworzenia systemowych, długoterminowych rozwiązań w tym zakresie wspieranych badaniami potrzeb i preferencji uczestników tego procesu, systematyczną ewaluacją osiągniętych korzyści oraz modyfikowania i adopcowania ich do zmieniających się warunków otoczenia gospodarczego.

Działania te powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w kategoryzacji uczelni wyższych jako jednostek kształtujących rzeczywistość gospodarczą na styku nauki, edukacji i biznesu oraz odpowiadających bieżącym i przyszłym potrzebom jej uczestników.

Kolejną ważną kwestią jest możliwość kształtowania, dzięki omawianej w artykule współpracy, wizerunku uczelni wyższej jako innowacyjnej i przyjaznej praktyce szkoły wyższej otwartej na szeroko rozumianą współpracę z otoczeniem. Komunikacja podejmowanych w tym obszarze działań oraz wynikających z niej sukcesów oraz korzyści społecznych zdaniem Autorów stanie się w przyszłości warunkiem koniecznym utrzymania konkurencyjności i atrakcyjności uczelni zarówno w opinii podmiotów gospodarczych, studentów, jak i kandydatów na studia. Realizacja tych działań nie może stanowić jedynie punktu w strategii uczelni, ale ze względu ich na rosnące znaczenie i realne korzyści społeczne wymaga bardzo wyraźnego wsparcia mentalnego, organizacyjnego, finansowego i wzajemnego zaangażowania stron realizujących współpracę.

Przypisy

¹ http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/9b9413575c0e968c236bbd1d1f0a64db.pdf (odczyt 11.09.2016). *Przyszłość polskiej nauki-potencjał i bariery współpracy biznesu z nauką*. Warszawa: Fundacja Warsaw Enterprise Institute, czerwiec 2016, s. 7–8.

² Macioł, S. (2012). Kwalifikacje i kompetencje absolwentów szkół wyższych — perspektywa pracodawców. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 1, s. 34–45; Górniak, J. (red.) (2015). *Polski rynek pracy — wyzwania i kierunki działań na podstawie badań Bilans Kapitału Ludzkiego 2010–2015*. Warszawa–Kraków: PARP.

³ *Ocena jakości i skuteczności wybranych form wsparcia w ramach działania 4.1 PO KL* (2013). Warszawa: NCBiR, s. 57.

- ⁴ http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Deloitte_PierwszeKrokiNaRynkuPracy_2013_1.pdf (odczyt 11.09.2016).
- ⁵ Opracowano na podstawie Biznes dla edukacji: Raport specjalny dotyczący współpracy biznesu i edukacji w Polsce (2014). Warszawa: PARP; *Współpraca firm z sektorem edukacji* (2010). Warszawa: PKPP Lewiatan.
- ⁶ Badanie ewaluacyjne o charakterze on-going identyfikujące dobre praktyki w realizacji praktycznych elementów kształcenia w projektach dofinansowanych w ramach IV Priorytetu PO KL oraz w innych działaniach w obszarze szkolnictwa wyższego NCBiR, 2015 s. 50.
- ⁷ Ibidem, s. 52–54.
- ⁸ Zob. *Współpraca nauki i biznesu. Doświadczenia i dobre praktyki wybranych projektów w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007–2013* (2013). Warszawa: PARP. <http://innpoland.pl/117835,akademia-gorniczo-hutnicza-w-krakowie-najbardziej-innowacyjna-uczelnia-w-polsce-wg-fundacji-perspektywy> (odczyt 10.10.2016).

Bibliografia

1. *Badanie ewaluacyjne o charakterze on-going identyfikujące dobre praktyki w realizacji praktycznych elementów kształcenia w projektach dofinansowanych w ramach IV Priorytetu PO KL oraz w innych działaniach w obszarze szkolnictwa wyższego NCBiR* (2015).
2. Biznes dla edukacji: Raport specjalny dotyczący współpracy biznesu i edukacji w Polsce (2014). Warszawa: PARP.
3. Hakansson, H. (2014). Nauka, technologia i biznes — rynek czy interaktywna koordynacja. *Marketing instytucji naukowych i badawczych*. Warszawa: Instytut Lotnictwa, 5.
4. <http://innpoland.pl/117835,akademia-gorniczo-hutnicza-w-krakowie-najbardziej-innowacyjna-uczelnia-w-polsce-wg-fundacji-perspektywy>.
5. http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/9b9413575c0e968c236bbd1d1f0a64db.pdf.
6. http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Deloitte_PierwszeKrokiNaRynkuPracy_2013_1.pdf.
7. Macioł, S. (2012). Kwalifikacje i kompetencje absolwentów szkół wyższych — perspektywa pracodawców. *Nauka i Szkolnictwo wyższe*, 1.
8. Ocena jakości i skuteczności wybranych form wsparcia w ramach działania 4.1 PO KL (2013). Warszawa: NCBiR.
9. Górniak, J. (red.) (2015). *Polski rynek pracy — wyzwania i kierunki działań na podstawie badań Bilans Kapitału Ludzkiego 2010–2015*. Warszawa–Kraków: PARP.
10. *Przyszłość polskiej nauki — potencjał i bariery współpracy biznesu z nauką*. Opracowany i przygotowany przez ekspertów WEI, pod kierunkiem D. Maison; *Realizacja Badań 1, 2 i 3 — Ogólnopolski Panel Badawczy ARIADNA*. Warszawa: Fundacja Warsaw Enterprise Institute, czerwiec 2016.
11. *Współpraca firm z sektorem edukacji* (2010). Warszawa: PKPP Lewiatan.
12. *Współpraca nauki i biznesu. Doświadczenia i dobre praktyki wybranych projektów w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007–2013* (2013). Warszawa: PARP.

prof. zw. dr hab. Bogdan Sojkin, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska — profesor nauk ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, kierownik Katedry Marketingu Produktu na Wydziale Towaroznawstwa UEP, członek Komisji Nauk Towaroznawczych PAN oddział w Poznaniu, Członek Rady Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Przewodniczący Komisji Programowej Europejskiego Forum Marketingu Instytucji Naukowych i Badawczych (Instytut Lotnictwa w Warszawie). Za interesowania i działalność naukowo-badawczą koncentruje się na problemach: zarządzania produktem, badań rynkowych i marketingowych, badań produktu, systemu informacji marketingowej i marketingu sportowego (m.in. w ramach grantów naukowych: 2007–2009 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2009–2012 Narodowe Centrum Nauki, 2012–2013 NCBiR), specjalizuje się komercjalizacji produktów (wyników badań instytucji naukowo — badawczych) i marketingu sportowym. Autor lub współautor licznych publikacji, w tym m.in.: *Handel w gospodarce narodowej*, PWE, Warszawa 1989; *Rynek żywnościowy*, PWE, *Determinanty konsumpcji żywności. Analiza hierarchiczna*, AE, Poznań, 1994; *Podstawy marketingu*, AE, Poznań, 1996 i 1999; *Zarządzanie produktem*, PWE, Warszawa, 2003; *Badania marketingowe. Teoria i praktyka*. PWN, Warszawa 2005; *Informacyjne podstawy decyzji marketingowych*, PWE, Warszawa 2009; *Konsument wobec innowacji produktowych na rynku żywności*, UEP, Poznań, 2009; *Komercjalizacja produktów żywnościowych i jej uwarunkowania*, PWE, Warszawa 2012; *Zachowania zakupowe i konsumpcyjne mieszkańców Poznania i Wielkopolski*, IBRKiK, 2013.

dr Sylwia Michalak, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska — doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Marketingu Produktu Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Przedmiotem jej badań naukowych są zachowania podmiotów rynkowych, determinanty osiągnięcia przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na różnych rynkach oraz konkurencyjność zasobów ludzkich na rynku pracy. Kierownik projektu finansowanego ze środków Unii Europejskiej pt.: „Staże dla studentów i współpraca z pracodawcami w ramach kierunku Towaroznawstwo UEP” zrealizowanego na Wydziale Towaroznawstwa Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Posiada wieloletnie doświadczenie menedżerskie w międzynarodowych przedsiębiorstwach handlowych i produkcyjnych. Jako Dyrektor odpowiedzialna za negocjacje handlowe, opracowanie i implementację strategii rozwoju marki oraz skutecznych strategii konkurencyjności. Prowadzi doradztwo w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi, pozyskiwania i utrzymywania najlepszych pracowników, tworzenia skutecznych programów motywacyjnych i rozwojowych pracowników. Wierzy, że warunkiem skutecznego działania jest nieustanny rozwój. Interesuje ją myślenie lateralne według koncepcji Edwarda de Bono.

Instytut Lotnictwa
Wydawnictwa Naukowe
al. Krakowska 110/114
02-256 Warszawa
tel.: 22 846 00 11 wew. 551
e-mail: minib@ilot.edu.pl

www.minib.pl